

## A SOKAT VITATOTT „ÁLLAMPOLGÁRSÁG” THE MOST DISPUTED „CITIZENSHIP”

**A Magyar Országgyűlés 2010. május 26-án fogadta el a magyar állampolgárságról szóló törvény módosítását. Mi vezetett ezen jogszabály elfogadásához? Mennyiben volt szó szimbolikus gesztusról és mennyiben ténylegesen a magyarságpolitika új eszközrendszerének kialakításáról?**

**The Hungarian Parliament accepted the modification of the Law about the Hungarian Citizenship on 26th May 2010. What led to the acceptance of this act? How far was it a symbolic gesture and how far was actually an act forming a new system of assets on Hungarian national policy?**

A nemzetpolitikáért felelős miniszterelnök-helyettes Dr. Semjén Zsolt 2013. február 4-én tartott sajtótájékoztatóján bejelentette, hogy mára már négyszázezer Magyarországon kívül élő magyar élt a Magyar Parlament által 2010. május 26-án megszavazott könnyített eljárású magyar állampolgárság iránti kérelemmel. Lassan három év telt el a téma alapjául szolgáló a Magyar Országgyűlés által 2010. május 26-án elfogadott magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. törvény módosítása óta. Mi vezetett ezen jogszabály elfogadásához?

A 2010-es magyar szabályozás lényegében azonos a román (lásd a 1991/21 számú román állampolgársági törvény 10. cikk), a szerb (lásd a 135/2004 i 90/2007 számú szerb állampolgársági törvény) és a szlovák (lásd a 40/1993-as szlovák állampolgárságról szóló törvény) állampolgársági joggal, amelyek szintén a felmenők állampolgársága alapján és az országban tartózkodás kritériuma nélkül teszik lehetővé az állampolgárság felvételét. Ha kevésbé is, de a magyar módosítás hasonló még a horvát és a szlovén szabályozásokra, amelyek az etnikai hovatartozás alapján hasonlóan járnak el.

Kántor Zoltán egy 2005-ös tanulmányában így jellemezte a magyar politikum 1989 utáni e kérdést érintő helyzetét: *„A magyar politika abba a kényes helyzetbe került, hogy egy időben elvi szinten koherens választ kell adnia a határon túli magyarság és a magyarországi kisebbségek jogainak, támogatásának és nem utolsósorban a magyar nemzethez tartozásuk, illetve nem tartozásuk kérdésében.”*<sup>1</sup>

A 2010-ben még hatályos 1949. évi XX. törvény (Alkotmány) leszögezte: *„A Magyar Köztársaság felelősséget érez a határain kívül élő magyarok sorsáért, és előmozdítja a Magyarországgal való kapcsolatuk ápolását.”*(Alk.6.§.(3).) Ebből, az úgynevezett felelősségi klauzulából Páricsi Viktor már 1993-ban levezethetőnek véli a kettős állampolgárságot: *„Én e szakaszt olyan közvetetten hatályosuló vegyes alkotmányjogi normának tekintem, amelynek „részleges programjellegét” pusztán csak a többségi állam fogadó készsége adja.”*<sup>2</sup> Más szerzők szerint ez a megfogalmazás nem tartalmaz annál többet, minthogy a köztársaság törődik a magyar kulturális nemzethez tartozó határon túliakkal, de nem hoz létre velük közjogi kapcsolatot és nem teszi őket a magyar politikai közösség tagjává.<sup>3</sup> A 2012. január 1-től hatályban lévő Alaptörvény átveszi a régi Alkotmány által használt kifejezéseket,<sup>4</sup> de egy teljesen új kontextusba helyezi a felelősséget: nem

<sup>1</sup> KÁNTOR Zoltán, Nemzet és legitimitás – a státustörvény és a kettős állampolgárság kapcsán, Balassi Kiadó, Budapest 2005, 224.

<sup>2</sup> PÁRICSI Viktor, Eretnek vázlat a nemzeti kisebbségek térségünkbeli helyzetének megoldására. In: Jogtudományi Közlöny, 1993. május, 187.

<sup>3</sup> MAJTÉNYI Balázs, A nemzetfogalom a magyarországi közjogban és közpolitikai vitákban. In: [http://www.mtaki.hu/docs/ter\\_es\\_terep\\_06/majtenyi\\_balazs\\_nemzetfogalom\\_kozjog\\_kozpolitika.pdf](http://www.mtaki.hu/docs/ter_es_terep_06/majtenyi_balazs_nemzetfogalom_kozjog_kozpolitika.pdf) (2010.09.10.)

<sup>4</sup> Magyarország Alaptörvénye D. cikk: „Magyarország az egységes magyar nemzet összetartozását szem előtt tartva felelősséget visel a határain kívül élő magyarok sorsáért, elősegíti közösségeik fennmaradását és fejlődését, támogatja magyarságuk megőrzésére irányuló törekvéseiket, egyéni és közösségi jogaik érvényesítését, közösségi önkormányzataik létrehozását, a szülőföldön való boldogulásukat, valamint előmozdítja együttműködésüket egymással és Magyarországgal.”

## HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DR. SÁSKA Zoltán Attila

Budapest, 2013.  
6. évfolyam 1. szám

érzi, hanem *viseli* a felelősséget, mintegy benne van a folyamatos cselekvésre való önbuzdítás. Ugyan ez a szemlélet fogalmazódik meg már az Alaptörvény Hitvallási részében is, mely hangsúlyosabbá teszi a felelősségvállalás iránti elszántságot.

Véleményem szerint azonban ezt nyugodtan nevezhetjük államcélnek is, természetesen más kérdés, hogy ez a cél milyen stratégiával valósítható meg: a határon túliaknak (külhoniaknak) adott magyar állampolgársággal vagy anélkül.

Az Európai Közösség joga szerint minden tagállam maga határoz arról, hogy kinek ad állampolgárságot és az ezzel járó jogosítványokat. Ezt kifejezetten rögzíti a Maastrichti Szerződéshez csatolt 2. sz. Nyilatkozat a tagállami állampolgárságról.<sup>5</sup> Az állampolgárság megadása tehát a tagállamok belügye az Unió joga szempontjából, így Magyarország az EU-hoz való csatlakozás feltételei között nem szerepelt, az hogy a magyar állampolgárok száma a jövőben nem növekedhet,<sup>6</sup> így ilyen szempontból a határon túliak úgymond „tömeges” honosítása nem mond ellent az EU-s jognak.

Azt, hogy a kettős állampolgárság kérdése mikor és hogyan került a magyar politikai és közéleti palettára igencsak fontos tudni. Csak említésként hadd jelenjen itt meg, hogy a kilencvenes évek közepén már szerepelt ez a kérdés a Magyarok Világszövetsége és a Vajdasági Magyar Demokrata Párt programjában. Bárdi Nándor tanulmányában megemlíti, hogy 1989-ben a rendszerváltás programjában, mely az SZDSZ első pártprogramja, már tárgyalták ezt a kérdést és azt is, hogy például a RMDSZ 1993-ban nem vette bele kongresszusi programjába.<sup>7</sup> A 2010-ben módosított állampolgársági véget vet annak a kettős megkülönböztetésnek, amelyet az eddigi állampolgársági törvény vérségi alapon tett egy Egyesült Államokban élő magyar, illetve egy határon túl élő magyar között, noha a különbség éppen az volt, hogy az utóbbi soha nem költözött el a lakóhelyéről, mégis az előbbi volt jogosult arra, hogy az állampolgárságot megszerezze.

Mennyiben van szó szimbolikus gesztusról és mennyiben ténylegesen a magyarságpolitika új eszközrendszerének kialakításáról,<sup>8</sup> azaz az autonómia törekvések további feltétlen támogatásáról? Ezen gesztus által került a határon túli magyarság egy szorosabb viszonyba, jogviszonyba az anyaországgal.

## NEMZET – POLITIKA

Európában alig találunk olyan államot, amely ne nemzeti alapon szerveződne, tehát minden állam folytat valamilyen nemzetpolitikát. A nemzetállam azon tipikus jellemzője, hogy az állam azonosítható egy nemzettel kissé problematikus, tekintve a nemzetek heterogenitását. Az igazi problémával akkor szembesülünk, amikor egy nemzetállamban egy másik nemzeti kisebbséggel találkozunk, akik szintén állampolgárok, de más nyelvet használnak és más szokásokat követnek, eltérően a többségi nemzettől. Példáért nem kell messze mennünk, elég Magyarország bármelyik határáig elmenni, hiszen minden irányban, legyünk bármely szomszédos ország területén, jelentős számú magyar kisebbséggel találkozunk, de ugyan ez vonatkozik a Magyarországon élő nemzetiségekre. A 21. századi nemzetállam, amely a politikai nemzet keretén belül az etnokulturális semlegesség látszatát igyekszik fenntartani, a gyakorlatban nemegyszer valamilyen etnikum érdekeit képviseli. A demokratikus államok többsége kialakít egy olyan politikai nemzetkonceptiót, mely valamennyi állampolgárára vonatkozhat. Általában emellett használja a kulturális nemzet fogalmát is, például a politikai közösségbe történő felvétel szabályozásakor, a határon túl élők támogatásakor vagy a nemzeti és etnikai kisebbségek

<sup>5</sup> „A konferencia kijelenti, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződésben a tagállamok állampolgáira történő utalás esetén azt a kérdést, hogy egyes személy rendelkezik-e valamely tagállam állampolgárságával, kizárólag az érintett állam nemzeti joga alapján kell eldönteni.”

<sup>6</sup> ÓDOR Bálint (Szerk.), A területi, személyi autonómia és a kettős állampolgárság gyakorlata az Európai Unióban – Az európai szintű kisebbségvédelem kiépítésének lehetőségei, Kiadja az Országgyűlés Hivatala, Budapest 2005, 25.

<sup>7</sup> BÁRDI Nándor, A „mumusok” és a „kék madár”. In: Haris T. Csaba (Szerk.), Magyar külpolitika az Európai Unióban, Manfred Wörner Alapítvány, Konferencia, 2005, 34.

<sup>8</sup> Ez a kérdés vetődött fel Bárdi Nándorban a státustörvénnyel kapcsolatban, melyet a mostani helyzetre vonatkozóan is feltehetünk. Lásd. BÁRDI Nándor, Tény és való – A budapesti kormányzatok és a határon túli magyarság kapcsolattörténete, Kalligram Könyvkiadó, Pozsony 2004, 171.

DR. SÁSKA Zoltán Attila

Budapest, 2013.  
6. évfolyam 1. szám

külön jogainak említésekor.<sup>9</sup> Ha jól megnézzünk jogrendszerünket, nem találunk benne olyan definíciót, mely meghatározná az egyén nemzeti hovatartozást. A jog csupán azt határozhatja meg, hogy adott esetben ki a magyar állampolgár, kik azok a személyek, akikre nézve a magyar állam főhatalmi jogosítványait gyakorolhatja.<sup>10</sup>

Nem újdonság azt mondani, hogy Magyarország nemzet-felfogása, maga a nemzetpolitika folyamatos jelentésváltozáson ment és megy át. Kérdés az is, hogy az I. és II. világháború következményeként elcsatolt magyar területeken élő magyarok, milyen értelemben tartoznak a magyar államhoz? Állampolgárként nem tartoznak már Magyarországhoz, hiszen a két világháborút lezáró döntések alapján más-más állam állampolgáraivá váltak, holott etnikulturális értelemben magyarok, mert az államhoz tartozás és a nemzethez tartozás két különböző dolog. Az államhoz való tartozás magával vonja az állampolgári jogokat és kötelezéseket vice versa, de ugyanakkor ezt a nemzethez tartozásnál nem mondhatjuk el.<sup>11</sup> Egy nemzethez való tartozás nem feltételezi semmilyen jogviszony meglétét, de az állampolgársági törvények története azt mutatja, hogy az államok kedvezményesebb elbírálásban részesítik az illető állam tituláris nemzetéhez tartozókat.<sup>12</sup>

Az állampolgárság megszerzéséhez – az elmúlt két évszázad során kifejlődött polgári jogrendszer alapján – kétféle módon lehet hozzájutni: a) származás vagy b) a születési hely alapján. Jelenleg Magyarországon elsődlegesen a *ius sanguinis*, másodlagosan a *ius soli* elve érvényesül. A területen születéssel keletkezett állampolgárság vélelmezett állampolgárság, mely megdől a vér szerinti szülők ismertté válásával. Ebből tehát az következik, hogy a határon túl élő magyarok közvetlen, illetve közvetett leszármaztatás alapján éppen olyan jogosultak a magyar állampolgárságra, mint az anyaország területén élők. A határon túli magyarság nyelvi, szellemi, kulturális értelemben egyébként is részei a magyar nemzetnek, de ezzel a lépéssel szorosabbra köthető a kötelék immár közjogi értelemben is.

Itt jelentős problémát jelent, hogy a magyar nemzet és a magyar állam területi határa nem esik egybe, ezért a nemzetépítő (kisebbség és magyarságpolitikai) logikák ütköznek az államszervező logikákkal.

Európában nem ismeretlen az állam határain kívül élő nemzetársak kedvezményes honosítása, valamint a kettős állampolgárság intézménye sem új keletű dolog, mert egyszerűen csak a természetes vándorlás, a mobilitás és az eltérő állampolgársági szabályozás következménye. Gondoljunk csak Romániára és Horvátországra, ahol kedvezményesen honosítják a külföldön élő nemzetársakat. Ez a fajta kedvezményezés azonban nem diszkriminatív, hiszen minden állam alkalmaz kedvezményeket etnikai, kulturális vagy nyelvi alapon. Szomszédállamaink közül egyedül csak Ukrajna nem fogadja el a kettős állampolgárság jogintézményét.

Ha alkotmányjogi kontextusba helyezzük a kérdést, az első, amit el kell mondanunk az, hogy az államhoz való tartozás, az állampolgárság egy alapjog,<sup>13</sup> melyet joggal nevezhetünk az egyik legfontosabb alapjognak, főleg amikor szabadságjogokról vagy jogegyenlőségről beszélünk.<sup>14</sup> A belső jog, amely a nemzetközi joggal ellentétben az állampolgárság megszerzéséről nem elvi lehetőségként, hanem jogintézményként rendelkezik, az állampolgárság megszerzéséhez való jogot alanyi jogként nem ismeri el, mert az szuverén állami akarat függvénye. Az alkotmányjog szaknyelvében az állam, saját lakosságaként, a polgárait állampolgároknak nevezi – más államok polgárait külföldinek, az állampolgárság nélkülieket pedig hontalannak –, akiknek különféle egyéni és kollektív jogai lehetnek.

<sup>9</sup> KÁNTOR Zoltán–MAJTÉNYI Balázs, A „kettős állampolgárság” kérdése – közpolitikai és közjogi érvek és ellenérvek. In: Bodó Barna (Szerk.), Romániai Magyar Évkönyv 2004-2005, 213.

<sup>10</sup> KÁNTOR, 2005: 229.

<sup>11</sup> Lásd. LINZ, Juan, Nemzetépítés és államépítés. In: Magyar Kisebbség 3 (2002), 159.

<sup>12</sup> KÁNTOR, 2005: 226.

<sup>13</sup> Az állampolgárságról szóló Európai Egyezmény, 1997., 4. cikk.

<sup>14</sup> TALPAI Lóránt, A kettős állampolgárság lehetősége különböző szempontok alapján. In: Kisebbség Kutatás, 2010. 1. szám, 19.

## HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DR. SÁSKA Zoltán Attila

Budapest, 2013.  
6. évfolyam 1. szám

## VISSZATEKINTÉS: AZ ELMÚLT 20 ÉV A KÉRDÉS SZEMSZÖGÉBŐL

A rendszerváltáskor demokratikusan megválasztott Országgyűlésben, a kormányprogram vitáján már felmerült, hogy el kell távolítani a magyar állampolgárság felvételének útjából a még meglévő jogi akadályokat.<sup>15</sup> Két törvény is született 1990-ben, mely arra volt hivatott, hogy a magyar állampolgárságtól megfosztó határozatok hatályát megszüntesse.<sup>16</sup>

Az 1993-ban elfogadott új állampolgársági törvény, majd annak módosítása feletti vitában az egyik fő témakör a külföldön élő magyarság a hazához fűződő kapcsolatának jogi eszközökkel való rendezése volt, a másik a honosítás feltételeinek a megszigorítása.

A rendszerváltást követő első évtizedet a határon túli támogatáspolitikai szemszögéből következőképpen jellemezhetjük. Míg az Antall-kormány 1990 után kiépítette a Határon Túli Magyarok Hivatalát, melyet nyugodtan nevezhetünk a határon túli támogatáspolitikai első intézményének, addig a Horn-kormány inkább a személyes és alkotmányos felelősségre építette retorikáját és nem történelmi vagy nemzeti küldetésnek tekintette a határon túli magyarság ügyét. Beindította a határon túli támogatásokat, létrehozta az Illyés Közalapítványt. Ezt a korszakot a határon túli magyar intézmények rohamos revitalizációja és az intézményteremtési láz jellemezte. Majd 1994-től elindult a támogatáspolitikai „társadalmisítása” az előkuratóriumok, ösztöndíjtanács, szakmai zsűriek létrehozásával, melyek egyszerre kívántak politikai és szakmai legitimitást adni a döntéseknek. Tehát az Antall-kormány gyakran jó szándékú volt, de a nemzetközi realitásokkal kellően nem számoló kedvezményezéseivel szemben ezt a kormányzatot a magyarságpolitikában a konkrétságra és a pragmatizmusra való törekvés jellemezte.<sup>17</sup>

Az első Fidesz-kormány a határon túli magyarság problémakörét nem, mint teherként, hanem mint természetes adottságot fogta fel. A Fidesz számára ez a kérdés törzstémának számított, melynek sikeressége az ellenzék válaszképességének is betudható. A szomszédos államokban élő magyarokról szóló 2001. évi LXII. törvényt, ismertebb nevén a státustörvényt a Magyar Országgyűlés 2001. június 19-én fogadta el.<sup>18</sup> Utólag Gyurcsány Ferenc így értékelte e törvényt, utalva a Fideszre: *„Korábban a kettős állampolgárság megadásával kapcsolatos kételyeket megismerhettem. Ezen kételyek pozitív feloldásából született a kedvezménytörvény.”*<sup>19</sup> A státustörvény nyilatkozatháborút eredményezett Magyarország és Románia között, melynek következtében a két ország közötti diplomáciai kapcsolatok a mélypontra jutottak, és veszélybe kerültek a politikai megbékélés és stratégiai partnerség megteremtésére irányuló 1996 óta tett erőfeszítések eredményei. Romániában úgy tekintettek erre a törvényre, mint ami nyilvánvalóan szembehelezkedett a belső román jogrenddel.<sup>20</sup>

2004. DECEMBER 5.

A kettős állampolgárság kieszközölésének, azaz az nemzet újraegyesítésének nem titkolt reménye, hogy ettől majd a kisebbségben élő magyarok gondjai varázsütésre megszűnnek. Ebben reménykedtek a népszavazást támogatók, míg az ellenzők gazdasági összeomlást jósoltak az így már könnyebbé vált bevándorlás következtében. Erről az ellentétről volt hivatott dönteni „a nép” 2004. december 5-én. A Magyarok Világszövetsége kezdeményezésére a köztársasági

<sup>15</sup> TÓTH Judit, Hogyan vélekednek az állampolgárságról a parlamentben? In: Regio. Kisebbségi Szemle 4. (2004), 37.

<sup>16</sup> Uo. A magyar állampolgárságtól megfosztó határozatok hatályának megszüntetéséről szóló, az 1990. évi XXVII. törvény és a módosításáról rendelkező 1990. évi XXXII. törvény, valamint a 2001. évi XXXII. törvény.

<sup>17</sup> BÁRDI Nándor, A kedvezménytörvény mint támogatáspolitikai lehetőség: segélyezés vagy építkezés? In: KÁNTOR Zoltán (Szerk.) A státustörvény – Előzmények és következmények, Teleki László Alapítvány 2001, 119.

<sup>18</sup> Országgyűlés 306 igen szavazattal, 17 nem ellenében, 8 tartózkodás mellett a törvényjavaslatot elfogadta. – Lásd. Országgyűlési Napló, 2001. június 19.

<sup>19</sup> Országgyűlési Napló, Gyurcsány Ferenc napirenden kívüli felszólalása „Közös felelősségünkről” címmel, (2004. november 15.)

<sup>20</sup> IORDACHI, Constantin, A nemzet újrajzolt határai: a magyar „státustörvény” és Románia kettős állampolgárságára vonatkozó politikája a Moldovai Köztársaságban. In: KÁNTOR Zoltán (Szerk.) A státustörvény – Előzmények és következmények, Teleki László Alapítvány 2001, 90.

DR. SÁSKA Zoltán Attila

Budapest, 2013.  
6. évfolyam 1. szám

elnök népszavazást írt ki a határon túli magyarok számára kedvezményesen megadandó magyar állampolgárságról. A kérdés a következő volt:

*„Akarja-e, hogy az Országgyűlés törvényt alkosson arról, hogy kedvezményes honosítással – kérelmére – magyar állampolgárságot kapjon az a magát magyar nemzetiségűnek valló, nem Magyarországon lakó, nem magyar állampolgár, aki magyar nemzetiségét a 2001. évi LXII. tv. 19. § szerinti "Magyar igazolvánnyal" vagy a megalkotandó törvényben meghatározott egyéb módon igazolja?"*

A népszavazás az alacsony részvétel miatt eredménytelen volt, mivel sokan távol maradtak a szavazóurnáktól, a szavazásra jogosultak csupán 37%-a vett részt a népszavazáson. Arra azonban senki sem gondolt, hogy a magyar belpolitikai vitákkal sokkal nagyobb sebet ejtettek a határon túli magyaros lelkén, mint magával a népszavazással. A viták, pro és kontrák hevében mindkét oldal szem elől tévesztette a célt, a nemzettársak azonosságtudatának erősítését.

#### ELEMZÉS

A népszavazás eredménytelen volt ugyan, de azért meg volt a sikere, mert az „igen”-ek győztek. Már csak azért is nevezhetjük sikeresnek a népszavazást, mert így legalább napirendre került a kettős állampolgárság kérdése a Magyar Országgyűlésben. Az eredményességet nem a „nem”-ek gátolták meg, hanem a jogi keretek közé szorultság, mivel főszabályként akkor kötelező erejű a népszavazás, ha az érvényesen szavazó állampolgárok több mint fele, de legalább az összes választópolgár több mint egynegyede a feltett kérdésre azonos választ ad. Az akkor kormányzó pártoknak, ennek fényében kellett volna fellépnie a határon túli magyarokért.

Mit is jelent egyáltalán a népszavazás? A népszavazás a képviseleti demokrácia intézményrendszere, a népszuverenitás gyakorlásának fő formája. A referendum szabályozását vizsgálva három típust különböztethetünk meg, mégpedig az alkotmány által előírt népszavazást, a kormány által kezdeményezett népszavazást, valamint a népi, azaz választópolgári kezdeményezésre indult népszavazást. Mármint, ha nem a Magyarok Világszövetsége kezdeményezi 2003 augusztusában a népszavazást, hanem a kormányzat, lehetséges, hogy teljesen más eredménnyel találjuk szembe magunkat. A más eredmény reménye a típusbeli különbségből, a népszavazás-típusok közötti technikai és szabályozási eltérésekből adódhat. A kormányzat által kezdeményezett népszavazás esetében például a kormány dönt a kérdés megszövegezéséről – ami ebben az esetben valljuk be igen sok vitának adott helyet –, vagy arról, hogy mekkora arányú „igen” szavazat szükséges a javaslat elfogadásához. Talán ez lett volna a megoldás, ha igazi tenni akarás vezérelt kormányt és mindenképpen ki akarta volna kérni a nép véleményét, ezzel is erősítve a demokrácia intézményrendszerét.

A Magyarok Világszövetségének kezdeményezése felbolygatta a politikumot jobb és baloldalon egyaránt, mivel nem lehetett már tovább halogatni a kérdést, színt kellett vallani. A kialakult szituációra frappánsabb összegzést nem írhatok, ezért kénytelen vagyok Bárdi Nándort idézni: *„Kényszerhelyzet, politikai tűzhelyzet áll elő, amikor egy, a kisebbségpolitikában a perifériára került csoport, mint magyarországi társadalmi szervezet, kezdeményezett magyarországi népszavazást egy olyan kérdésben, amelyet a pártok konszenzus hiányában, pártokon belüli egyetértés hiányában, illetve a szülőföldön való maradás elve (a határon túli szlengben: „maradj otthon kiskomám-program”) alapján megkerültek.”<sup>21</sup>*

Azt azonban meg kell említeni, hogy az elmúlt másfél évtizedben számos népi kezdeményezés közül szinte egy sem volt sikeres.<sup>22</sup>

<sup>21</sup> GYÖRGYI Annamária, „A mumusok és a kékmadár” – Mi történt? Miről beszél(t)ünk? In: Regio. Kisebbségi Szemle, 2004 (4), 59.

<sup>22</sup> DEZSŐ Márta, Népszavazás és népi kezdeményezés. In: Kukorelli István (Szerk.), Alkotmánytan I., Osiris Kiadó, Budapest 2007, 175-200.



## HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DR. SÁSKA Zoltán Attila

Budapest, 2013.  
6. évfolyam 1. szám

2004. DECEMBER 5. UTÁN

„A népszavazás eredménye sokkoló, de nem tragédia. Javunkra is válik, ha a sokk megtéréshez vezet. Meg kell komolyodnia, meg kell térnie, alázatosságot kell tanulnia, sok illúziótól kell megszabadulnia politikusoknak és értelmiségieknek, közíróknak és médiáknak, pártoknak és egyházaknak, határon innenieknek és határon túliaknak.”<sup>23</sup>

A Magyar Állandó Értekezlet Magyarország határain túli tagszervezetei, valamint a meghívott nyugati és tengeren túli magyar szervezetek képviselői 2005. január 6-án és 7-én Szabadkán találkoztak, hogy megtárgyalják a határon túli magyarok kedvezményes honosításáról tartott magyarországi népszavazás eredményét, az azt megelőző eseményeket és egyeztetések álláspontjait. Az értekezleten megdöbbenésüket fejezték ki arról, hogy az állampolgárság ügye pártpolitikai küzdelmek tárgyává vált. Megállapításuk szerint a politikai élet azon szereplői, akik a „nem”-re buzdítottak, kampányukat valótlan állításokra alapozva félrevezették a választópolgárokat. A népszavazás eredménytelen volta ellenére az értekezlet továbbra is vallotta, hogy a magyar nemzet nyelvileg, kulturálisan és történelmileg egy és oszthatatlan, függetlenül a mindenkori magyarországi pártpolitikai akaratától.<sup>24</sup>

Dr. Dávid Ibolya, az MDF elnöke közleményében üdvözölte a határon túli magyar szervezetek közös tanácskozását Szabadkán, mely reményei szerint arra volt hivatott, hogy betöltse a belföldi politikum felelőtlensége által a magyar nemzetpolitikában hagyott óriási légüres teret. Az MDF vezető politikusa kérte a szabadkai kezdeményezés résztvevőitől, hogy véleményeiket osszák meg a MDF-el, cserében pedig bízhatnak a párt testvéri együttműködésében a létfontosságú nemzetstratégiai kérdéseket illetően.<sup>25</sup> A Nemzeti Fórum országgyűlési csoportjának 2005. január 7-ei közleménye szerint minden eszközt bevetnek annak érdekében, hogy a magyar parlamentben szakmai és politikai segítséget nyújtsanak a határon túli magyar szervezetek tevékenységéhez egy új nemzetegyesítés érdekében, kihasználva a nemzetközi kapcsolataikat, valamint Magyarország uniós tagságát.<sup>26</sup>

Lendvai Ildikó, az MSZP országgyűlési frakciójának vezetője felelőtlennek minősítette a népszavazás kezdeményezőit és annak támogatóit, továbbá a népszavazási eredmény újraszámolását egy 2006-os újraszámolási színjáték főpróbájának nevezte.<sup>27</sup>

A Gyurcsány-kormány „nem”-et mondott a népszavazásra, de 2005 elején egy nagy törvénycsomagot terjesztett be az idegenrendészeti és állampolgársági jogot érintő változásokról, melyek nem titkolt célja a határon túli magyarok ott-hontartása, a szülőföldön való boldogulás elősegítése volt. A Kormány öt pontban foglalta össze nemzetpolitikájának legfőbb pontjait. Többek közt a Nemzeti Felelősség Program tartalmazta a Szülőföld Programot, mely a határon túli magyarok számára lehetőséget adna versenyképességük fejlesztésére, így segítve a magyar önazonosság megőrzését. Tartalmazta a nemzeti vízum koncepcióját, mely azért került bevezetésre, hogy azok a külföldi állampolgárok, akik a magyar nyelv megőrzése, ápolása, esetleg kulturális, nemzeti önazonosságuk megőrzése végett, a Magyarországon történő családdegysítést kivéve, családi kapcsolatok erősítését tűzték ki célul azok, kilencven napot meghaladóan is folyamatosan tartózkodhassanak Magyarországon. Az előbb említett törvénycsomag is része volt a programnak, melynek keretében sor került a kedvezményes honosítás bevezetésére. A kedvezmények között a lerövidített határidők, a

<sup>23</sup> DOBSZAY László, *A kettős állampolgárságról*, Kézirat, Budapest 2005, 3.

<sup>24</sup> A határon túli magyar szervezetek szabadkai tanácskozásának zárónyilatkozata: [http://www.kettosallampolgarsag.mtaki.hu/allasfoglalasok/allasfogl\\_80.html](http://www.kettosallampolgarsag.mtaki.hu/allasfoglalasok/allasfogl_80.html) (2010.09.10.)

<sup>25</sup> Dávid Ibolya levele Kasza Józsefnek: [http://www.kettosallampolgarsag.mtaki.hu/allasfoglalasok/allasfogl\\_82.html](http://www.kettosallampolgarsag.mtaki.hu/allasfoglalasok/allasfogl_82.html) (2010.09.10.)

<sup>26</sup> A Nemzeti Fórum országgyűlési csoportjának közleménye: [http://www.kettosallampolgarsag.mtaki.hu/allasfoglalasok/allasfogl\\_79.html](http://www.kettosallampolgarsag.mtaki.hu/allasfoglalasok/allasfogl_79.html) (2010.09.10.)

<sup>27</sup> Népszavazási eredmény MVSZ színjátékkal: [http://www.kettosallampolgarsag.mtaki.hu/allasfoglalasok/allasfogl\\_81.html](http://www.kettosallampolgarsag.mtaki.hu/allasfoglalasok/allasfogl_81.html) (2010.09.10.)

## HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DR. SÁSKA Zoltán Attila

Budapest, 2013.  
6. évfolyam 1. szám

bürokratizmus csökkentése szerepelt, de a Program részét alkotta az integráció és az autonómia támogatása, valamint a kulturális nemzet fogalom kidolgozása és a határon túli magyarság iránti felelősségvállalás alkotmányba foglalása is.<sup>28</sup>

A könnyített eljárású magyar állampolgárság megadása a határon túli magyarok számára 2009-ben is a parlament elé került. A T/10896 számú törvényjavaslat a magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. törvény módosításáról szól, melynek betervezői Dr. Semjén Zsolt (KDNP), Dr. Simicskó István (KDNP) és Dr. Németh Zsolt (Fidesz) voltak. A törvényt módosító javaslatot 2009. október 12-én nyújtották be és kevesebb, mint egy hónap alatt vissza is vonták (2009. november 3-án). A Népszabadság az okokról kérdezte Dr. Simicskó Istvánt:<sup>29</sup> „Azt érzékeljük, hogy újabb és újabb feltételeket támasztanak. Mi pedig úgy gondoltuk, az idő sürget, jön a költségvetési zárószavazás, aztán a januári parlamenti szünet, utána a kampány. A kettős állampolgárság ne legyen kampánytéma, ez nemzeti ügy! Emlékszünk rá, hogy 2004. december 5. előtt a szocialisták 23 millió román beözönlésével ijesztgették a magyar társadalmat.” Továbbá beszélt arról is, hogy természetesen a javaslatot nem kampányfogásnak szánták és azért vonták vissza, mert „Nem akartuk, hogy ismételten kudarcba fulladjon a kettős állampolgárság ügye, hogy olyan helyzet alakuljon ki, mint amelyet a határon túli magyarok már átéltek 2004. december 5. után.” Arról is nyilatkozott, hogy a szakmai előkészítésben az MSZP és az SZDSZ szakértői is részt vettek.

A határon túli magyaroknak adandó magyar állampolgárság kérdésében a fordulópontot a magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. törvény módosításáról szóló T/29 számú törvényjavaslat jelentette, amelyet Orbán Viktor, Semjén Zsolt, Kövér László, Németh Zsolt és Kósa Lajos terjesztették elő 2010. május 17-én. Ezt a módosító indítványt 2010. május 26-án a Parlament elfogadta és sürgős kihirdetését kérte a Köztársasági Elnöktől. A kihirdetés 2010. június 1-én meg is történt. Az azóta eltelt időszakban több mint 400 ezer, Magyarország határain kívül élő magyar élt a törvényt módosítás adta lehetőségekkel.

Nevezhetnénk történelmi igazságtételnek? Az igazságtételi kötelezettséget kétféleképpen lehet értelmezni. Egyrészt, mint annak az államnak a felelősségét, amely valamiféle sérelmet okozott és most igyekszik jóvátenni azt, például úgy, ahogy 1945 után Németország a második világháború alatti cselekedeteiért kárpótolta áldozatait. Magyarország ebben az értelemben igazságtétellel tartozott a különböző hazai rezsimek üldözötteinek, deportáltjainak, az elhurcoltaknak, stb. De fel lehet fogni az igazságtételt úgy is, mint egy általános erkölcsi imperatívuszt az igazságtalanságot elszenvedőkkel szemben, függetlenül attól, hogy ki okozta a bajt. Ebben az értelemben Magyarország valóban törekedhet részleges igazságtételre a határon túl élőkkel szemben, de ez nem kérhető számon rajta olyan erősen, mintha ő lenne az igazságtalanság okozója.<sup>30</sup>

*Kulcsszavak: állampolgárság, nemzetpolitika, törvényhozás, népszavazás, honosítás*

*Keywords: citizenship, national policy, legislation, referendum, naturalization*

## FELHASZNÁLT IRODALOM

1. BÁRDI Nándor, A „mumusok” és a „kék madár”. In: Haris T. Csaba (Szerk.), *Magyar külpolitika az Európai Unióban*, Manfred Wörner Alapítvány, Konferencia, 2005.

<sup>28</sup> A Magyar Köztársaság Külügyminisztériuma honlapja:  
[http://mfa.gov.hu/kum/hu/bal/Kulpolitikank/Nemzetpolitikai\\_ugyek/megujulo\\_nemzetpolitika.htm](http://mfa.gov.hu/kum/hu/bal/Kulpolitikank/Nemzetpolitikai_ugyek/megujulo_nemzetpolitika.htm)  
(2010.08.02.)

<sup>29</sup> <http://www.fidesz.hu/index.php?Cikk=141428> (2010.09.01.)

<sup>30</sup> HALÁSZ Iván, *A kettős állampolgárság mint a magyar nemzetpolitika eszköze?* In: Regio. Kisebbségi Szemle 4 (2004), 23.

## HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DR. SÁSKA Zoltán Attila

Budapest, 2013.  
6. évfolyam 1. szám

2. BÁRDI Nándor, *A kedvezménytörvény mint támogatáspolitikai lehetőség: segélyezés vagy építkezés?* In: KÁNTOR Zoltán (Szerk.) *A státustörvény – Előzmények és következmények*, Teleki László Alapítvány 2001.
3. BÁRDI Nándor, *Tény és való – A budapesti kormányzatok és a határon túli magyarság kapcsolattörténete*, Kalligram Könyvkiadó, Pozsony 2004, 171.
4. DEZSŐ Márta, *Népszavazás és népi kezdeményezés*. In: Kukorelli István (Szerk.), *Alkotmánytan I.*, Osiris Kiadó, Budapest 2007.
5. DOBSZAY László, *A kettős állampolgárságról*, Kézirat, Budapest 2005, 3.
6. GYÖRGGYI Annamária, *„A mumusok és a kékmadár” – Mi történt? Miről beszél(t)ünk?* In: Regio. Kisebbségi Szemle, 2004 (4), 59.
7. HALÁSZ Iván, *A kettős állampolgárság mint a magyar nemzetpolitika eszköze?* In: Regio. Kisebbségi Szemle 4 (2004), 23.
8. IORDACHI, Constantin, *A nemzet újrarajzolt határai: a magyar „státustörvény” és Románia kettős állampolgárságára vonatkozó politikája a Moldovai Köztársaságban*. In: KÁNTOR Zoltán (Szerk.) *A státustörvény – Előzmények és következmények*, Teleki László Alapítvány 2001.
9. KÁNTOR Zoltán, *Nemzet és legitimitás – a státustörvény és a kettős állampolgárság kapcsán*, Balassi Kiadó, Budapest 2005, 224.
10. KÁNTOR Zoltán–MAJTÉNYI Balázs, *A „kettős állampolgárság” kérdése – közpolitikai és közjogi érvek és ellenérvek*. In: Bodó Barna (Szerk.), *Romániai Magyar Évkönyv 2004-2005*, 213.
11. KORHECZ Tamás, *A kettős állampolgárságról*. In: Kisebbség Kutatás, 2010. 1. szám, 14.
12. LINZ, Juan, *Nemzetépítés és államépítés*. In: Magyar Kisebbség 3 (2002), 159.
13. MAJTÉNYI Balázs, *A nemzetfogalom a magyarországi közjogban és közpolitikai vitákban*. In: [http://www.mtaki.hu/docs/ter\\_es\\_terep\\_06/majtenyi\\_balazs\\_nemzetfogalom\\_kozjog\\_kozpolitika.pdf](http://www.mtaki.hu/docs/ter_es_terep_06/majtenyi_balazs_nemzetfogalom_kozjog_kozpolitika.pdf) (2010.09.10.)
14. ÓDOR Bálint (Szerk.), *A területi, személyi autonómia és a kettős állampolgárság gyakorlata az Európai Unióban – Az európai szintű kisebbségvédelem kiépítésének lehetőségei*, Kiadja az Országgyűlés Hivatala, Budapest 2005.
15. PÁRICSI Viktor, *Eretnek vázlat a nemzeti kisebbségek térségünkbeli helyzetének megoldására*. In: Jogtudományi Közlöny, 1993. május.
16. TALPAI Lóránt, *A kettős állampolgárság lehetősége különböző szempontok alapján*. In: Kisebbség Kutatás, 2010. 1. szám, 19.
17. TÓTH Judit, *Hogyan vélekednek az állampolgárságról a parlamentben?* In: Regio. Kisebbségi Szemle 4 (2004), 37.

## INTERNETEN FELLEHETŐ DOKUMENTUMOK, JEGYZŐKÖNYVEK

1. A határon túli magyar szervezetek szabadkai tanácskozásának zárónyilatkozata:  
[http://www.kettosallampolgarsag.mtaki.hu/allasfoglalasok/allasfogl\\_80.html](http://www.kettosallampolgarsag.mtaki.hu/allasfoglalasok/allasfogl_80.html) (2010.09.10.)
2. Dávid Ibolya levele Kasza Józsefnek:  
[http://www.kettosallampolgarsag.mtaki.hu/allasfoglalasok/allasfogl\\_82.html](http://www.kettosallampolgarsag.mtaki.hu/allasfoglalasok/allasfogl_82.html) (2010.09.10.)
3. A Nemzeti Fórum országgyűlési csoportjának közleménye:  
[http://www.kettosallampolgarsag.mtaki.hu/allasfoglalasok/allasfogl\\_79.html](http://www.kettosallampolgarsag.mtaki.hu/allasfoglalasok/allasfogl_79.html) (2010.09.10.)
4. Népszavazási eredmény MVSZ színjétékkel:



## HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DR. SÁSKA Zoltán Attila

Budapest, 2013.  
6. évfolyam 1. szám

[http://www.kettosallampolgarsag.mtaki.hu/allasfoglalasok/allasfogl\\_81.html](http://www.kettosallampolgarsag.mtaki.hu/allasfoglalasok/allasfogl_81.html) (2010.09.10.)

5. Gyurcsány Ferenc levele a Máért tagjaihoz:

[http://www.kettosallampolgarsag.mtaki.hu/allasfoglalasok/allasfogl\\_77.html](http://www.kettosallampolgarsag.mtaki.hu/allasfoglalasok/allasfogl_77.html) (2010.09.10)

6. A Magyar Köztársaság Külügyminisztériuma honlapja:

[http://mfa.gov.hu/kum/hu/bal/Kulpolitikank/Nemzetpolitikai\\_ugyek/megujulo\\_nemzetpolitika.htm](http://mfa.gov.hu/kum/hu/bal/Kulpolitikank/Nemzetpolitikai_ugyek/megujulo_nemzetpolitika.htm) (2010.08.02.)

7. Országgyűlési Napló In: [www.parlament.hu](http://www.parlament.hu)

8. Az állampolgárságról szóló Európai Egyezmény, 1997.

9. Országgyűlés Alkotmányügyi, igazságügyi és ügyrendi bizottságának jegyzőkönyve 2010. május 19.